

USTAWA
z dnia 13 maja 1994 r.

**o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego
w Rzeczypospolitej Polskiej**

Opracowano na podstawie: Dz. U. z 1994 r. Nr 73, poz. 324, z 1997 r. Nr 90, poz. 557, z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668, z 2004 r. Nr 68, poz. 623, z 2010 r. Nr 106, poz. 673, z 2011 r. Nr 112, poz. 654.

Rozdział I
Przepisy ogólne

Art. 1.

1. Ustawa określa zasady stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, zwanego dalej "Kościołem", w tym jego sytuację prawną i majątkową.
2. W sprawach nie uregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się przepisy powszechnie obowiązujące.
3. Zmiany niniejszej ustawy wymagają uprzedniej opinii Konsystorza Kościoła.

Art. 2.

1. Kościół rządzi się w swoich sprawach wewnętrznych przepisami Prawa Wewnętrznego, swobodnie wykonując swoje funkcje i cele.
2. Prawo Wewnętrzne, o którym mowa w ust. 1, jest uchwalane przez Synod Kościoła.
3. Kościół jest samodzielny i niezależny od jakiegokolwiek pozakrajowej władzy duchownej i świeckiej.
4. Wypełniając swoje funkcje Kościół może współdziałać z innymi kościołami w kraju i za granicą, należeć do krajowych organizacji międzykościelnych, a także międzynarodowych organizacji wyznaniowych i międzywyznaniowych.
5. Kościół może otaczać opieką duszpasterską współwyznawców spośród osób innych narodowości zamieszkałych bądź przebywających czasowo na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział II
Osoby prawne Kościoła i ich organy

Art. 3.

1. Kościół jako całość oraz poszczególne parafie mają osobowość prawną.

2. Inne kościelne jednostki organizacyjne, na wniosek Konsystorza, mogą uzyskać osobowość prawną w drodze rozporządzenia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów.

Art. 4.

1. Tworzenie przez Kościół nowych parafii oraz znoszenie i przekształcanie już istniejących następuje w trybie przewidzianym w przepisach kościelnych.
2. Nowo utworzone parafie nabywają osobowość prawną z chwilą powiadomienia przez Konsystorz wojewody właściwego ze względu na siedzibę parafii.
3. Powiadomienie powinno zawierać: nazwę parafii, jej siedzibę, zasięg terytorialny oraz określenie osób sprawujących funkcję organu.

Art. 5.

Wydawnictwa, zakłady charytatywno-opiekuńcze oraz zakłady gospodarcze, które nie mają osobowości prawnej, działają w ramach kościelnych osób prawnych, które je powołały.

Art. 6.

Kościelna osoba prawna nie odpowiada za zobowiązania innej kościelnej osoby prawnej.

Art. 7.

1. Organami osób prawnych, o których mowa w art. 3 ust. 1 są:
  - 1) dla Kościoła jako całości – Prezes Konsystorza lub Biskup,
  - 2) dla parafii Prezes lub Wiceprezes Kolegium Kościelnego działający łącznie z proboszczem lub administratorem parafii.
2. O powołaniu i odwołaniu osoby sprawującej funkcję organu Kościoła Konsystorz powiadamia Ministra – Szefa Urzędu Rady Ministrów, w odniesieniu zaś do innych kościelnych osób prawnych – właściwego wojewodę.

Rozdział III

Działalność publiczna Kościoła

Art. 8.

1. Organizowanie i wykonywanie publicznych czynności religijnych podlega właściwemu organowi kościelnemu.
2. Religijne uroczystości żałobne mogą być sprawowane na cmentarzach komunalnych przy zachowaniu przepisów porządkowych.
3. Parafie mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy grzebalnych.

Art. 8a.

1. Małżeństwo zawarte w formie przewidzianej Prawem Wewnętrznym Kościoła wywołuje skutki cywilne, jeżeli odpowiada wymogom określonym w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.
2. Osobę duchowną, przed którą składa się oświadczenia o zawarciu małżeństwa, określa Prawo Wewnętrzne Kościoła.

Art. 9.

1. Kościół prowadzi katechezę i nauczanie religii.
2. Nauczanie religii w szkołach publicznych regulują odrębne przepisy.

Art. 10.

Kościół i jego osoby prawne mogą prowadzić działalność charytatywno-opiekuńczą, w szczególności placówki opiekuńczo-wychowawcze, oraz wykonywać działalność leczniczą w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej.

Art. 11.

1. Kościół ma prawo emitowania w publicznych środkach masowego przekazu nabożeństw oraz programów religijno-społecznych, religijno-moralnych, a także kulturalnych.
2. Sposób realizacji uprawnień wymienionych w ust. 1 reguluje porozumienie między właściwą jednostką publicznej radiofonii lub telewizji a Kościołem.

Art. 12.

1. Osoby przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w podmiotach leczniczych w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej mają prawo do praktyk religijnych i opieki duszpasterskiej.
2. (skreślony).
3. (skreślony).
4. Żołnierzom pełniącym czynną służbę wojskową przysługuje prawo uczestniczenia w nabożeństwach i czynnościach religijnych poza terenem jednostek wojskowych, jeżeli w miejscowości stacjonowania jednostki wojskowej lub w jej pobliżu znajduje się kościół lub kaplica i jeżeli nie koliduje to z ważnymi obowiązkami służbowymi.
5. Dzieciom i młodzieży, korzystającym ze zorganizowanych form wypoczynku wakacyjnego, zapewnia się prawo uczestniczenia w nabożeństwach i wykonywania innych praktyk religijnych.

Art. 13.

1. Nie powołuje się absolwentów akademickich studiów teologicznych do odbywania przeszkolenia wojskowego w okresie przygotowań do ordynacji, w ciągu dwóch lat od zakończenia studiów.

2. Ordynowani duchowni są przenoszeni do rezerwy i nie odbywają ćwiczeń wojskowych w czasie pokoju. W razie ogłoszenia mobilizacji oraz w czasie wojny mogą być oni powołani jedynie do pełnienia funkcji kapelanów lub do służby sanitarnej.

Art. 14.

Osobom należącym do Kościoła przysługuje prawo zwolnienia od nauki lub pracy w Wielki Piątek oraz Święto Wniebowstąpienia na warunkach określonych w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155, z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425 oraz z 1993 r. Nr 7, poz. 34).

Art. 15.

Instytucje państwowe, samorządowe i kościelne współdziałają w dokumentacji, ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury kościelnej i sztuki sakralnej, muzeów, archiwów i bibliotek będących własnością kościelną, a także dzieł kultury i sztuki o motywach religijnych, stanowiących ważną część dziedzictwa kultury polskiej.

Rozdział IV

Sprawy majątkowe kościelnych osób prawnych

Art. 16.

Kościelnym osobom prawnym przysługuje prawo nabywania, posiadania i zbywania mienia ruchomego i nieruchomego, nabywania i zbywania innych praw majątkowych oraz swobodnego zarządzania swoim majątkiem.

Art. 17.

W razie zniesienia kościelnej osoby prawnej jej majątek przechodzi na własność Kościoła jako całości.

Art. 18.

1. Grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego na cele sakralne i kościelne, na wniosek kościelnej osoby prawnej mogą być jej sprzedawane lub oddawane w użytkowanie wieczyste.
2. Nie pobiera się opłat za użytkowanie wieczyste gruntów oddanych na potrzeby placówek opiekuńczo-wychowawczych i zakładów charytatywno-opiekuńczych oraz punktów katechetycznych.

Art. 19.

1. Majątek i przychody kościelnych osób prawnych podlegają ogólnym przepisom podatkowym, a w szczególności art. 17 ust. 1 pkt 4a i 4b ustawy z dnia 15 lutego

- 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 1993 r. Nr 106, poz. 482 i Nr 134, poz. 646 oraz z 1994 r. Nr 1, poz. 2 i Nr 43, poz. 163).
2. Darowizny na kościelną działalność charytatywno-opiekuńczą pochodzące od osób fizycznych są wyłączone z podstawy opodatkowania darczyńców podatkiem dochodowym, jeżeli kościelna osoba prawna przedstawi darczyńcy pokwitowanie odbioru oraz w – okresie dwóch lat od dnia przekazania darowizny – sprawozdanie o przeznaczeniu jej na tę działalność.
  3. Kościelne osoby prawne są zwolnione od podatku od nieruchomości lub ich części stanowiących własność tych osób albo używanych przez nie, na podstawie innego tytułu prawnego, na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.
  4. Zwolnienie od podatku od nieruchomości obejmuje nieruchomości lub ich części, przeznaczone na cele mieszkalne duchownych i członków diakonatów, jeżeli:
    - 1) są one wpisane do rejestru zabytków,
    - 2) służą jako domy księży emerytów lub znajdują się w budynkach stanowiących każdorazowo siedziby Biskupa Kościoła.
  5. Nabywanie i zbywanie rzeczy i praw majątkowych przez kościelne osoby prawne w drodze czynności prawnych oraz spadkobrania, zapisu i zasiedzenia jest zwolnione od opłaty skarbowej, jeżeli ich przedmiotem są:
    - 1) rzeczy i prawa nie przeznaczone do działalności gospodarczej,
    - 2) sprowadzone z zagranicy maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.
  6. Nabywanie rzeczy i praw majątkowych, o których mowa w ust. 5, jest zwolnione od opłat sądowych, z wyłączeniem opłat kancelaryjnych.

Art. 20.

Zwalnia się z należności celnych przywozowych towary przeznaczone na cele charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze oraz towary o charakterze kulturalnym przeznaczone na cele kultu, przywożone dla kościelnych osób prawnych, w granicach i na warunkach określonych w rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1186/2009 z dnia 16 listopada 2009 r. ustanawiającym wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz. Urz. UE L 324 z 10.12.2009, str. 23).

Art. 21.

1. Kościelne osoby prawne mają prawo do zbierania ofiar na cele kościelne, działalność charytatywno-opiekuńczą, naukową, oświatową i wychowawczą.
2. Zbiórki wymienione w ust. 1 nie wymagają pozwolenia właściwego organu, jeżeli odbywają się w obrębie terenów kościelnych, kaplic oraz miejsc zwyczajowo przyjętych w danej okolicy i w sposób tradycyjnie ustalony.

Art. 22.

Niezależnie od ustawowego ubezpieczenia duchownych, kościelne osoby prawne mogą prowadzić wewnętrzną działalność ubezpieczeniową na rzecz duchownych, która w rozumieniu ustawy jest działalnością niegospodarczą.

Rozdział V**Przepisy przejściowe i końcowe****Art. 23.**

1. Nieruchomości lub ich części, pozostające w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy we władaniu kościelnych osób prawnych, stają się z mocy prawa ich własnością, jeżeli:
  - 1) podlegały przepisom dekretu z dnia 24 kwietnia 1952 r. o zniesieniu fundacji (Dz. U. Nr 25, poz. 172 i z 1957 r. Nr 1, poz. 3), a zostały poręczone, pozostawione, wydzierżawione, wynajęte lub przekazane kościelnym osobom prawnym,
  - 2) znajdują się na nich cmentarze lub obiekty sakralne oraz obiekty funkcjonalnie związane z obiektami sakralnymi; dotyczy to również obiektów położonych na obszarze miasta stołecznego Warszawy.
2. Stwierdzenie przejścia własności nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze decyzji wojewody.
3. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ust. 1 jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.
4. Postępowanie sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości lub ich części, o których mowa w ust. 1, ulega zawieszeniu do czasu wydania decyzji, o których mowa w ust. 2.

Art. 24.

1. Na wniosek kościelnej osoby prawnej wszczyna się postępowanie w przedmiocie przywrócenia własności przejętych na rzecz państwa nieruchomości lub ich części:
  - 1) rolnych i leśnych przejętych w toku wykonania ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o przejęciu przez Państwo dóbr martwej ręki, poręczeniu proboszczom posiadania gospodarstw rolnych i utworzeniu Funduszu Kościelnego (Dz. U. Nr 9, poz. 87 i Nr 10, poz. 111 oraz z 1969 r. Nr 13, poz. 95), jeżeli nie wydzielono z nich należnych, w myśl tej ustawy, gospodarstw rolnych proboszczów,
  - 2) wywłaszczonych, jeżeli odszkodowanie nie zostało wypłacone lub podjęte,
  - 3) przejętych na podstawie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279), z zastrzeżeniem ust. 3.
2. Jeżeli własność nieruchomości nie może zostać przywrócona, właściwej kościelnej osobie prawnej przyznaje się nieruchomość zamienną, a jeżeli przyznanie nieruchomości zamiennej nie jest możliwe – odszkodowanie według przepisów

określonych w ustawie z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 127, Nr 103, poz. 446 i Nr 107, poz. 464, z 1993 r. Nr 47, poz. 212 i Nr 131, poz. 629 oraz z 1994 r. Nr 27, poz. 96 i Nr 31, poz. 118).

3. W odniesieniu do gruntów objętych dekretem określonym w ust. 1 pkt 3 przedmiotem postępowania jest ustanowienie użytkowania wieczystego.
4. Wnioski, o których mowa w ust. 1, mogą być składane w terminie dwóch lat od wejścia w życie niniejszej ustawy.
5. Przepisy art. 23 ust. 2, 3 i 4 stosuje się odpowiednio.
6. Decyzje, o których mowa w ust. 1–3, nie mogą naruszać praw nabytych przez osoby trzecie, a w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

Art. 25.

Majątek nieruchomy, przekazany na własność gminie w trybie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191, Nr 43, poz. 253 i Nr 92, poz. 541, z 1991 r. Nr 34, poz. 151, z 1992 r. Nr 6, poz. 20, z 1993 r. Nr 40, poz. 180 oraz z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 65, poz. 285), podlega postępowaniu, o którym mowa w art. 23 i 24.

Art. 26.

1. Kościelnym osobom prawnym mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność nieruchomości lub ich części w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego lub działalności oświatowo-wychowawczej, opiekuńczo-wychowawczej oraz charytatywno-opiekuńczej.
2. Kościelnym osobom prawnym mogą być, na ich wniosek, przekazane nieodpłatnie na własność nieruchomości lub ich części, których stan prawny nie jest możliwy do ustalenia, pozostające we władaniu tych osób w dniu wejścia w życie ustawy – o ile nie narusza to praw osób trzecich.
3. Przepisy art. 23 ust. 2, 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 26a.

Wnioski kościelnych osób prawnych wniesione w trybie określonym w art. 24 i 26, w stosunku do których nie zostały zakończone postępowania administracyjne, na wniosek jednej ze stron w dotychczasowym postępowaniu stają się z mocy prawa przedmiotem postępowania regulacyjnego, określonego w dziale IIIa ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155, z 1990 r. Nr 51, poz. 297, Nr 55, poz. 321 i Nr 86, poz. 504, z 1991 r. Nr 95, poz. 425, z 1993 r. Nr 7, poz. 34 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375).

Art. 26b.

1. Na wniosek Kościoła lub jego osób prawnych, wojewoda lub inny organ wykonujący w imieniu Skarbu Państwa prawa wynikające z własności nieruchomości

albo organy gmin w zakresie swoich właściwości – mogą nieodpłatnie przekazać Kościołowi lub jego osobom prawnym własność nieruchomości lub ich części:

- 1) jeżeli są one niezbędne do sprawowania kultu religijnego lub działalności kościelnych osób prawnych w zakresie charytatywno-opiekuńczym lub oświatowo-wychowawczym,
- 2) w celu utworzenia lub powiększenia gospodarstwa rolnego parafii działających na Ziemiach Zachodnich i Północnych, o powierzchni do 15 ha użytków rolnych łącznie dla jednej parafii.

2. Przepis art. 23 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 27.

Wykaz jednostek organizacyjnych będących osobami prawnymi w dniu wejścia w życie ustawy stanowi załącznik do ustawy.

Art. 27a.

Wnioski, o których mowa w art. 26b, mogą być składane w terminie do dnia 31 grudnia 1998 r.

Art. 28.

Traci moc dekret z dnia 5 września 1947 r. o uregulowaniu położenia prawnego Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej, Kościoła Mariawickiego i Kościoła Starokatolickiego (Dz. U. Nr 59, poz. 316), w części dotyczącej Kościoła Ewangelicko-Reformowanego.

Art. 29.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik
do ustawy z dnia 13 maja 1994 r.
o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-
Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej

WYKAZ PARAFII KOŚCIOŁA EWANGELICKO-REFORMOWANEGO

W POLSCE

Parafia Bełchatów
Parafia Katowice
Parafia Kleszczów
Parafia Łódź
Parafia Pstrężna
Parafia Strzelin
Parafia Warszawa
Parafia Żelów
Parafia Żychlin
Parafia Żyrardów